

Remissvar: SOU 2018:18, Statens stöd till trossamfund i ett mångreligiöst Sverige

Detta är Svenska missionsrådets yttrande. Flera av Svenska missionsrådets enskilda medlemmar har avgett egna yttranden. Yttrandet tar sin utgångspunkt i Svenska missionsrådets kompetens om mänskliga rättigheter i allmänhet och religions- och övertygelsefriheten i synnerhet, och är tänkt som ett komplement till kyrkornas och Sveriges kristna råds yttranden.

Svenska missionsrådet välkomnar utredningen och anser att den är gedigen och välgjord i sin helhet. Det är mycket bra att utredaren återkommande tar sin utgångspunkt i religionsfriheten som mänsklig rättighet. Svenska missionsrådet är dock kritiskt till att utredaren valt att föreslå ett stödsystem som inte är genuint konfessionsneutralt eftersom rätten till stöd begränsas till religiösa livsåskådningar. Utredarens förslag bortser därmed från att de mänskliga rättigheterna skyddar rätten till religions- och övertygelsefrihet också för icke-religiösa livsåskådningar. Svenska missionsrådet uppmanar regeringen att säkerställa att en ny lag om stöd till trossamfund är konfessionsneutral både vad gäller olika religiösa gemenskaper och sekulära livsåskådningssällskap.

Betydelsen av, samt motivet och målsättningen för stödet

Svenska missionsrådet delar utredarens bedömning att det statliga stödet har stor betydelse för trossamfunden. Svenska missionsrådet välkomnar utredningens slutsats att religionsfriheten är det huvudsakliga motivet för stödet, genom att bidra till att trossamfund har relativt sett likartade förutsättningar för sin verksamhet och att individer har samma grundläggande möjligheter att utöva sin religion och åtnjuta sin religionsfrihet.

Svenska missionsrådet vill understryka att den mänskliga rättighet som utredningen återkommande hänvisar till inbegriper både religions- och övertygelsefriheten, i enlighet med EU-stadgan och Europakonventionen. Staten bör förhålla sig neutral och säkerställa lika förutsättningar för alla människor oavsett religiös eller sekulär livsåskådning.

Människor med sekulära livsåskådningar har lika stora existentiella behov som andra och stödet kan därmed vara betydelsefullt och motiverat även för sekulära livsåskådningssällskap. Därför anser Svenska missionsrådet att en genomgående användning av begreppet ”religions- och övertygelsefrihet” hade stärkt utredningen.

En ny trossamfundsdefinition

Svenska missionsrådet håller med utredaren om att dagens definition av vilken verksamhet som är berättigad stöd, inte är konfessionsneutral. Svenska missionsrådet håller även med utredaren om att fokus för en ny definition av begreppet trossamfund inte ska ligga på trosinnehållet utan på formen för verksamheten.

Därför är Svenska missionsrådet kritiskt till att begreppet trossamfund behålls oförändrat i utredarens förslag. Genom att begränsa definitionen av trossamfund till religiös verksamhet misslyckas man med att vara konfessionsneutral.

I strid med religions- och övertygelsefriheten diskriminerar förslaget icke-religiösa livsåskådningssällskap och individer som tillhör dessa gemenskaper, eftersom stödet begränsas till religiös verksamhet.

Om formen för verksamheten är avgörande för vilka organisationer som får stöd, finns ingen anledning att exkludera sekulära livsåskådningar som genom sin verksamhet fyller en likvärdig funktion för sina medlemmar/samhället.

Svenska missionsrådet tycker att det är anmärkningsvärt att utredaren inte har sett det som sitt uppdrag att föreslå ett genuint konfessionsneutralt, det vill säga även livsåskådningsneutralt, stödsystem samtidigt som man har lyft fram religionsfriheten som det främsta motivet för stödet.

I motsats till utredaren anser Svenska missionsrådet att en ny utredning om möjligheterna för ett livsåskådningsneutralt stödsystem inte är nödvändigt. Det vore mycket enkelt att justera utredarens förslag, till exempel på följande vis:

”Med begreppen trossamfund och livsåskådningssällskap ska avses en gemenskap som utövar religiös eller livsåskådningsverksamhet genom gudstjänst, bön, meditation eller ritualer.

Eftersom sekulära livsåskådningssällskap erbjuder ritualer såsom barnvälkomnande och begravning ser inte Svenska missionsrådet att en sådan justering skulle kräva ytterligare en utredning. Denna utredning slår redan fast att livsåskådningssällskaps verksamhet ”bör anses vara skyddsvärd enligt artikel 9.1 i Europakonventionen.”

Förändringar av stödformerna

Ur både ett religionsfrihets- och ett bredare demokratiperspektiv stödjer Svenska missionsrådet utredningens slutsats om vikten av att värna trossamfundens (och livsåskådningssällskaps) oberoende genom att fördela stöd som i huvudsak organisationsbidrag, med vissa inslag av projekt och verksamhetsbidrag.

Formella villkor för stöd

Svenska missionsrådet stödjer utredarens förslag om att sänka det formella kravet på antalet betjänade från 3000 till 1000, och förslaget om att slopa kravet

på geografisk spridning. Högre krav kan innebära diskriminering mot mindre samfund och sällskap.

Ett förtydligt demokratikriterium

Utredaren har kommit fram till att ett förtydligt demokratikriterium behövs.

Svenska missionsrådet håller med utredaren om att ett vägrat stödberättigande kan innebära en inskränkning av religionsfriheten, då statens neutralitet i förhållande till trossamfunden rubbas.

Vidare håller Svenska missionsrådet med utredaren om det som är problematiskt med nuvarande demokratikriterium och att det kan innebära en ökad risk för godtycklighet i förmedlingen av stöd.

Utredaren föreslår att tydligt angivna exkluderingsgrunder ska finnas för att uppnå en förutsägbar och tydlig lagstiftning – detta ser Svenska missionsrådet som önskvärt.

Svenska missionsrådet anser att följande förslag till exkluderingsgrunder är oproblematiska och bidrar till att upprätthålla religions- och övertygelsefriheten för medlemmar i trossamfund och livsåskådningssällskap, inklusive den absoluta rättigheten till skydd från tvång:

- Trossamfund som utövar, rättfärdigar, främjar eller uppmanar till våld mot person, tvång och hot.
- Trossamfund som kränker barns rättigheter på sådant sätt att det finns en påtaglig risk för att barnets hälsa eller utveckling skadas, eller som rättfärdigar, främjar eller uppmanar till sådana kränkningar.
- Inskränkningar av de betjänandes fri- och rättigheter.

Vad gäller den sistnämnda exkluderingsgrunden, uppskattar Svenska missionsrådet utredarens påpekande att anhängare alltid måste ha en ovillkorlig rätt att lämna samfundet i fråga. Svenska missionsrådet vill tillägga att anhängare som inte accepterar specifika religiösa påbud men som ändå inte vill lämna samfundet måste vara fria att leva i enlighet med den egna tolkningen av trosläran utan att utsättas för hot eller tvång. Däremot äger samfund rätt att utesluta medlemmar från sin organisation.

Svenska missionsrådet anser även att exkluderingsgrunden ”aktivt motarbetar det demokratiska styrelseskicket”, till exempel genom att uppmana till att inte följa svensk lag, svika medborgerliga skyldigheter eller inte hörsamma myndigheters påbud, är berättigat utifrån begränsningsgrunderna för religions- och övertygelsefriheten. Dock vill Svenska missionsrådet betona vikten av följande klagörande i utredningen:

Med medborgerliga skyldigheter avses endast lagliga skyldigheter och inte moraliska förpliktelser mot samhället, såsom utövande av rösträtt. I undantagsfall kan uppmaning till

lagbrott m.m. vara förenligt med stödberättigande. Det måste i så fall röra sig om uppmaning till civil olydnad som helt syftar till att bevara eller återupprätta demokratiska värden.

Svenska missionsrådet anser att exkluderingsgrunden ”diskriminering och klara överträdelser av principen om alla människors lika värde” är berättigad men skulle kunna ytterligare förtydligas, bland annat med fler exempel, för att bli förutsägbar och tydlig i praktiken. Det är viktigt att betona skyddet för trossamfundens autonomi och inre liv, vilket utredaren också påpekar.

Vad gäller samtliga exkluderingsgrunder anser Svenska missionsrådet att ett högt beviskrav och mycket tydligt regelverk ska finnas för att skapa förutsägbarhet och undvika risken för kollektiv bestraffning av ett samfund/livsåskådningsällskap. Lagbrott begås oftast av individer. Samfund ska ges goda möjligheter att åtgärda situationer som uppstår på lokalnivå. Det ska vara bevisat att det är samfundet i sig som gör sig skyldig till eller uppmanar lagbrottet.

Prövning av ärenden som rör stödberättigande

Utifrån religions- och övertygelsefriheten vill Svenska missionsrådet betona utredarens slutsats att det är olämpligt att regeringen prövar ärenden angående stöd till trossamfund och livsåskådningsällskap. Utrymmet för politiska bedömningar och populistiska utspel är stort i relation till frågorna och samfundet måste skyddas från politiskt styrda beslut som kan riskera religions- och övertygelsefriheten.

*Anders Malmstigen
Generalsekreterare
Svenska missionsrådet*

*Katherine Cash
Rådgivare: Religions- och övertygelsefrihet
Svenska missionsrådet*